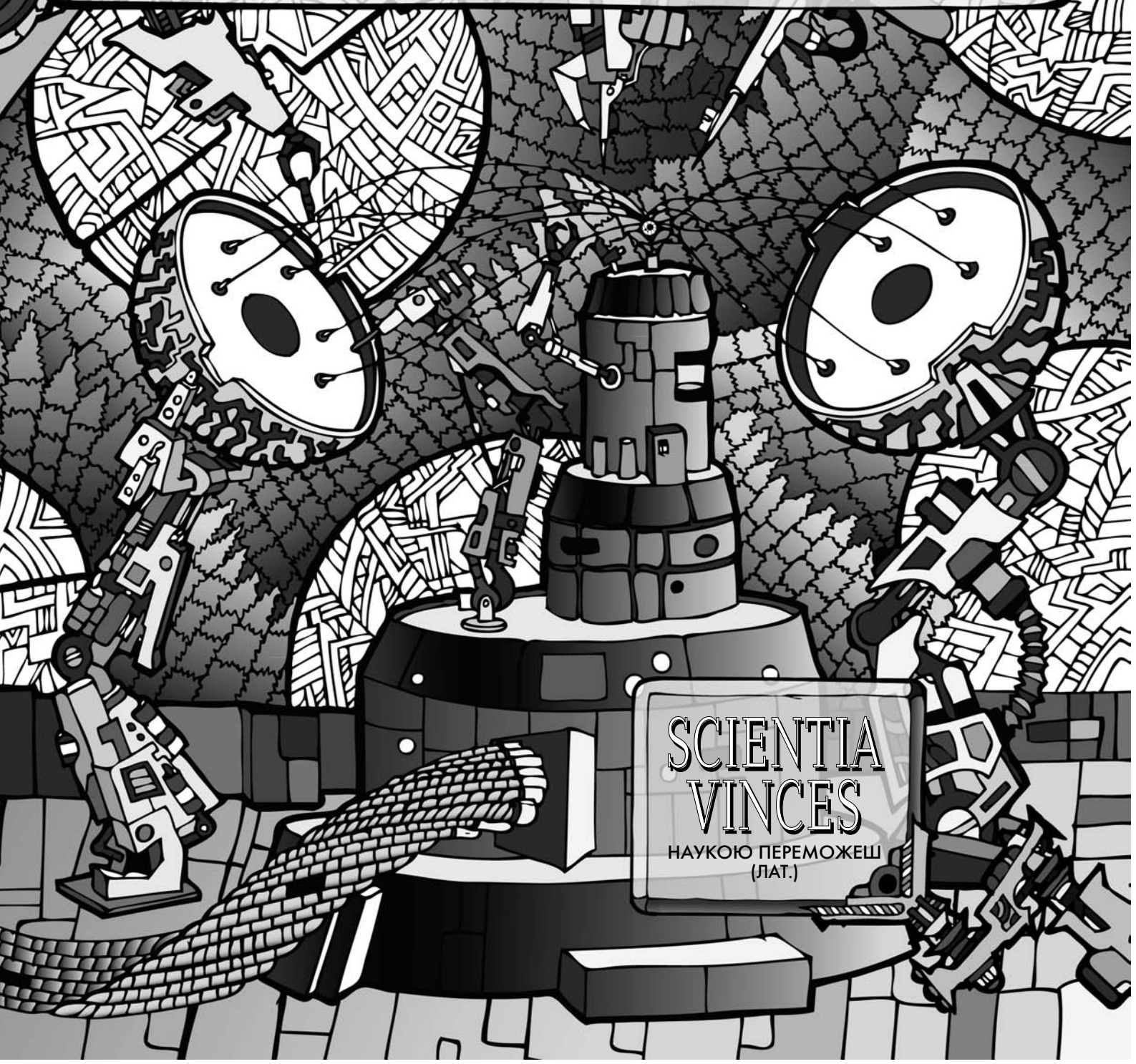

Индекс
23299

КРАЇНА №1 (83) – 2012

ЗІЛІНЬ

науково-популярний журнал для юнацтва

SCIENTIA
VINCES

НАУКОЮ ПЕРЕМОЖЕШЬ
(ЛАТ.)

НАУКОВО- КОНСУЛЬТАТИВНА РАДА

А.Г. Наумовець,
віце-президент НАН України,
академік НАН України

Д.М. Гродзинський,
академік НАН України

М.З. Згуровський,
академік НАН України,
ректор Національного технічного
університету України «Київський
політехнічний інститут»

Л.В. Губерський,
академік НАН України,
ректор Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

С.О. Довгий,
член-кореспондент НАН України,
академік НАН України,
Президент Малої академії наук
України

В.І. Григорук,
професор, проректор
з наукової роботи Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

І.О. Анісімов,
професор, декан радіофізичного
факультету Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

Б.В. Валуєнко,
професор кафедри графіки
Національного технічного
університету України «КПІ»

СЛОВО ВЧЕНОГО

В.М. Локтєв

До чого ми прийдемо, якщо фізика стане
необов'язковим предметом у середній школі? 2

МАТЕМАТИКА

В.М. Глушков

Роль математики в сучасній науці 5

НАУКА В ОСОБИСТОСТЯХ

Теорему Піфагора Піфагор не довів 11

ФІЗИКА

Ю.А. Бережний

Ядерна енергія — вогонь Прометея 14

НАУКА В ОСОБИСТОСТЯХ

«Жага науки була найсильнішою
пристрастю цієї душі...» 19

ІСТОРІЯ НАУКИ

Л.О. Ревуцька

Науковий зоопарк. Ласкаво просимо! 21

ЗАДАЧІ ДЛЯ КМІТЛИВИХ 26, 41

ІСТОРІЯ ТЕХНІКИ

І.О. Мікульонюк

Незвичайні пригоди звичайного гудзика 27

БІОЛОГІЯ

В.М. Фурсов

Біологічна систематика: шлях у триста років від Карла
Ліннея до ДНК 30

Л. Кобзар

Тихохода — космічний мандрівник 36

ЕКОЛОГІЯ

І.Ю. Парнікоза

Між Дніпром і Бугом 38

ПІЗНАЙ СЕБЕ

В.К. Козуля, С.В. Козуля

Диверсант на ім'я ВІЛ 42

СВІТОВА КУЛЬТУРА

Олександр Денесюк

Моя музика 45

СВІТ РОСЛИН

Г.Й. Бумар

Брусниця — сверсниця дуба 47

ЖИТТЯ ВИДАТНИХ ЛЮДЕЙ

І.Ю. Парнікоза

Шарлемань Микола Васильович 49

Шарлемань Микола Васильович

(1887-1970)

*... Ось підтята деревина
Повалилася на воду:
Це нова сім'я бобрина
Тут попоралась до сходу.
Ху! Це що? Качина згряя
Нам під ноги просто лине...
Від орла вона шукає
Порятунку — у людини.
...Ідьте, люди, та пошвидше
В мудре царство Шарлеманя!*

Максим Рильський

З вірша «Конча-Заспа»
у збірнику «Знак терезів»

Шарлемань Микола (Едуард) Васильович — видатний український, радянський природоохоронець, зоолог, краєзнавець, народився 6 лютого 1887 р. в Кременчузі.

Батько його, Василь Богумілович, був родом з Варшави, де ще у XVIII столітті осіли його французькі пращури. За участь у революційних заворушеннях у 1905 р. М.В. Шарлемань був виключений з Київського реального училища. Ще вільний слухач агрономічного факультету Київського політехнічного інституту за фахом «прикладна зоологія» (він так його і не закінчив), Шарлемань вже працював вченим секретарем Київського зоопарку, а також на Дніпровській біостанції.

У 1909 р. приймав участь в організації першого у царській Росії — Київського орнітологічного товариства ім. Кеслера, був обраний його секретарем, видавав орнітологічні праці.

Гонорари за свої книги він переводив пораненим під час першої світової війни та до фонду голодуючих Поволжя.

Орнітологічне товариство та його активний член М. Шарлемань почали активно займатися охороною природи. Орнітологи допомагають зоопарку, у 1915 р. проводять курси з охорони природи, виступають у міських часописах.

У березні 1914 р. в Києві було проведено другу в Росії виставку з охорони природи, а трохи пізніше виставку з охорони хижих птахів. Пізніше при Товаристві була створена секція охорони природи, яку очолив Микола Васильович.

У 1919 р. Шарлемань бере участь в організації зоомузею АН УРСР, де працює по 1941 р. З 1930 по 1941 рр. завідує відділом фауністики і систематики Інституту зоології АН УРСР. У 1935 р. стає кандидатом біологічних наук, а в 1937 р. захищає докторську дисертацію. До речі, ім'я Едуард на Микола вчений змінив у 1914-1915 рр. під час Першої світової війни, коли все німецьке в Росії було не в пошані.

Починаючи з 1918 р., він настійно займається природоохоронними проблемами, бере участь у створенні перших в Україні природоохоронних інститутів. Шарлемань створює секцію охорони природи при Сільськогосподарському науковому комітеті УРСР. Вона активно працює над створенням нових і захистом вже існуючих природоохоронних об'єктів.

У 20-30-і роки він директор у заповіднику «*Конча-Заспа*», створює і опікується *Середньодніпровським* заповідником (попередник сучасно-

го *Канівського*) та заповідника «*Гористе*».

У 1941 р. йому з дружиною не вдалося евакуюватися. В окупованому Києві він самовіддано борючись за збереження не тільки колекцій інституту зоології, але і своїх колег від німецьких репресій.

М.В. Шарлемань — автор більш ніж 300 праць із зоології та охорони природи. До кінця життя він працював і встиг підготувати вражаюче і сьогодні дослідження «*Природа і люди Київської Русі*» (<http://ecoethics.ru/priroda-ilyudi-kievrusi>).

Максим Рильський помітив інтерес природознавця-професора до геніального «Слова о полку Ігоревім», яке той називав не тільки безсмертним поетичним пам'ятником, а й найдавнішою пам'яткою краєзнавства і природознавства. *«Адже вся геніальна поема сповнена солов'їним щебетанням, воронячим криканням, сорочим скрекотом, лисячим брехом, летом соколів і кречетів, віянням буйного вітру».*

Цінні спостереження про «Слово...» знаходимо в таких роботах Шарлеманя, як «*Із реального коментаря до «Слова...»*», «*Солові в «Слові»*», «*Де був Путивль, згаданий у «Слові»*», «*Спроба розкриття аноніма автора «Слова о полку Ігоревім»*».

Відомі також популярні брошури М. Шарлеманя «*Природа Києва та його околиць*» (1928 р.), а ще раніше, у 1921 році, більший труд — «*По Києву та його околицях*».

На жаль, зараз ім'я вченого практично забуте, з чим ми в жодному разі не маємо права змиритися.

Підготував

І.Ю. Парникоза

за матеріалами *Борейко В.Є.* Словник діячів охорони природи. Видання друге доповнене. КЕКЦ-ЦОДП СоЕС — Серія: Історія охорони природи, Вип. 25. 2001